

KONGO VERBODEN GEBIED VOOR HUGO CLAUS

Liever blote mannen, dan geïniformeerde!

HUGO CLAUS is veroordeeld tot vier maanden gevangenisstraf, maar hij zit thuis in Belgisch Nukerke. Daar combineert hij een makkelijke stoel met een filter-sigaret en whisky puur. Die vier maanden kunnen wachten, op het hoger beroep en (Hugo Claus:) „als het moet nog hoger beroep”.

Vorig najaar heeft hij het gedaan. De wereld had — althans het lopende decennium — nog niet gehoord van een culturele revolutie, maar op een festival in Knokke stapten drie heeten naakt over een toneel. Regie: Hugo Claus. Voor de culturrevolutionairen een hoogtepunt in een „omgekeerde” Mariken van Nimweghen. Voor de Belgische Vrouwe Justitia tegelijk een dieptepunt van het begrip moreel besef.

Geschokt

Op 22 mei van dit jaar dient voor een rechtbank in Brugge de „zaak-Claus”. Op 5 juni beslist diezelfde rechtbank: vier maanden en tienduizend frank. Belgisch culturele wereldje is geschokt, eindelijk. Afgelopen zaterdagavond wordt in het Brusselse gebouw voor schone kunsten, dat men als bijdrage in de culturele revolutie al een week bezet houdt, besloten voor Hugo Claus een handtekeningenactie te voeren — via advertenties in de dagbladen. Hugo Claus zit nu thuis, in de stilte na de storm. Voor de zoveel-

ste keer praat hij over de drie blote heren, cultuur, justitie en nog zo wat. Hij doet het niet opgewonden, eerder weloverwogen; vooral rustig, met het noodzakelijke tikje ironie.

Kortzichtig

Hij zegt: „Ik ben naar Brussel gegaan zaterdag, omdat er tijdens de Nederlandse speeldagen daar een dingetje van mij zou worden gedaan. In die situatie daar is het afgelast. Een aantal heethoofden riep mij toen naar de micro. Ik ben zo lief geweest dat te doen en ik heb daar verteld wat me zo door het hoofd schoot. Dat de mensen niet zien dat erotische vrijheid direct te maken heeft met politieke vrijheid. Het is kortzichtig wel te demonstren voor Portugal en Griekenland, maar een blote meneer belachelijk te vinden. Ik heb liever dat de mensen naakt lopen dan in een parachutistenuniform.”

Op de dag van het proces leek hij met die mening erg alleen te staan. Slechts drie kunstbroeders waren lieflijk aanwezig. Hij, Claus, nu: „Dat is misschien mijn fout geweest. Ik vraag nooit iemand iets; als men zich wil manifesteren, dan komt men maar. Maar ik had misschien moeten uitnodigen. De andere dag hebben wel driehonderd mensen opgebeld om te zeggen waarom ze niet konden komen. Na de uitspraak is iedereen enorm geschrokken, nu merken ze dat ze actie moeten voeren.”

Die activiteit komt niet alleen van de kunstvrienden. De journalisten van de Belgische omroep hebben

door
ROLF BOOST

officieel tegen het vonnis geprotesteerd. Maar aan de andere kant heeft de Kongolese ambassade in Brussel laten weten dat Hugo Claus, die gisteren naar dat land had zullen vertrekken, niet hoefde te komen: „Lieden als u willen we niet.”

Van eenzelfde gedachte is de bakker van Nukerke; hij bezorgt bij de familie Claus geen brood meer. Daarover: „Dit soort randzaken irriteren mij het meest. Het is hier een gesloten gemeenschapje. De pastoor van Ronse is betrapt tijdens het scharrelen met kleine jongetjes en die drie naakte mannen, dat scheren ze over één kam. Hele orgieën worden daarbij voorgesteld.”

Paniektoestand

De zaak tegen Hugo Claus valt samen met een steeds sterker merkbare druk van de Belgische overheid tegen diverse vormen van cultuur-experimenten. Hugo Claus: „Er is een paniektoestand vanwege de overheid — denk ik — tegen manifestaties die links en rechts opduiken. Ze weten er geen raad mee en denken daarom dat het voor hen het beste is de zaak in elkaar te slaan.

Uit die houding komen weer lachwekkende excessen van het doorsnuffelen van privécorrespondentie tot het meenemen van alle boeken waarin het woord liefde voorkomt — zogenaamd voor onderzoek. Elias, een schilder in Oostende, liet eerstel gore boeken overkomen uit De nemarken, aangetekend. Toen de recherche kwam, hadden ze het

strookje van de post al in handen. Geen privacy, geen democratie.”

Op het punt van het gesprek realiseert Hugo Claus zich dat hij zelf nog steeds onderwerp is van een gerechtelijke procedure. Hij zegt: „Ik word verteerd door twee tegenstrijdige neigingen: zeggen wat ik bedoel of uitgaan van wat me het minst kan schaden.” Hij houdt redelijk het midden.

Hij zegt: „In de situatie van het ogenblik is het onvermijdelijk te schokken en te provoceren. De achtergrond van mijn visie op Mariken van Nimweghen is dat het pracht literatuur is maar in en in immoreel.

Vieselijke liefde met de duivel, bekeerd door het wagenspel en dan levenslang verbannen naar het klooster. Vooral de dwang van dat laatste vind ik immoreel. Het leek me tijd worden met mijn bescheiden middelen er een ander licht op te werpen. De kerk is een gesel voor de mensheid. Dus in plaats van naar het klooster te gaan geselt ze de heilige drievuldigheid van het toneel. En het leek mij dat die naakt moest zijn. De mens is naakt, van het leven tot de dood”.

Dat betekent in België vier maanden gevangenisstraf. Het is een zaak, nog zonder precedent. Dezelfde Hugo Claus kon ongestoord in zijn veel besproken eerste speelfilm „De vijanden” Ida Bons met ontbloot

bovenlijf over het scherm laten gaan. Wat is het verschil?

Zedenkwetsend

Hugo Claus: „Het verschil is dat ze ditmaal in mij meer wilden treffen dan alleen maar het laten zien van drie blote mannen. Het was de drievuldigheid en dat betekent heiligschennis. Maar met een vreemde manoeuvre hebben ze me op zedenkwetsend veroordeeld. Dat is hier een groot verschil. Heiligschennis is een opiniedelict, wordt voor een assisen-hof behandeld. Maar dan moet er met deskundigen gediscussieerd en dat proberen ze ten koste van heel veel te vermijden.”

„Misdadigers”

De reactie in België op deze zaak buiten de kunstbroeders om, vindt Hugo Claus vrij ontmoedigend. De televisie heeft een „half onjuist” bericht gebracht en de kranten al niet veel anders. Hij zegt: „Ik ben in België weer die jongen die zo nodig in de krant moet en een grote bek heeft voor de tv. Ik had van het gezag wel verwacht dat ze daar iets tegenover zouden doen, maar dat het zulke waanzinnige misdadigers zijn in de uitoefening van hun ambt...”

De beschuldiging blijft zwaar hangen in de stilte van het Vlaamse gnooiland. Slechts een roodbonte koe laat weten dat haar uier weer strak staat van de welvaart. Hugo Claus kijkt even vluchtig naar die groene vrijheid. Hij zegt: „Voor de ervaring wil ik wel eens in de gevangenis zitten, maar geen vier maanden — dat lijkt me overdreven”.